

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 23/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lasten oikeudesta yksityisyyteen ja lainsäädännön ajantasaisuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Terhi Koulumiehen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 23/2021 vp:

Miten hallitus aikoo varmistaa, että jokaisen lapsen oikeus yksityisyyteen säilyy sosiaalisen median aikakaudella ja

onko lainsäädäntömme aiheesta ajankohtainen, ja mikäli ei, mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä sen uudistamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lapsen oikeuksien turvaamiseksi on sekä kansallista että EU-tason sääntelyä. Lisäksi oikeusministeriön yhteydessä toimii lapsiasiavaltuutettu, jonka tehtävänä on lasten aseman ja oikeuksien huomioon ottamisen varmistaminen lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Perustuslain (731/1999) 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Perustuslain 10 §:n turvaama yksityiselämän suoja koskee myös lapsia. Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) 8 artiklassa on turvattu yksityiselämän suoja ja oikeus perhe-elämään. Lisäksi sovellettavaksi tulevat kysymyksessä mainittu lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59/1991), erityisesti sen 12 ja 13 artiklat, sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2012/C362/02) 24 artikla, jotka sisältävät määräyksiä lapsen itsemääräämisoikeudesta.

Kysymyksessä esiin nostettujen näkökohtien osalta merkityksellistä on myös henkilötietojen suoja koskeva lainsäädäntö. EU:n yleinen tietosuojasetus (EU) 2016/679 sisältää yksityiskohtaiset säännökset rekisteröidyn oikeuksista, jotka kuuluvat lähtökohtaisesti kaikille luonnollisille henkilöille. Alaikäisen lapsen itsemääräämisoikeus henkilötietoihinsa määräytyy edellä mainittujen lapsen itsemääräämisoikeutta määrittävien säännösten perusteella sekä yleisen tietosuojasetuksen ja tietosuojalain (1050/2018) erityisten säännösten perusteella. Tietosuojalain 5 §:ssä säädetään yleisen tietosuojasetuksen 8 artiklan perusteella ikärajasta, jota sovelletaan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle. Tietoyhteiskunnan palveluja saa tarjota suoraan lapselle, jos lapsi on vähintään 13-vuotias.

Silloin, kun kyse on tietosuojalain 5 §:ssä säädettyä nuoremasta lapsesta, lapsen vanhempainvastuunkantajan suostumus tai valtuutus on tarpeen tietoyhteiskunnan palveluiden käyttämiseksi.

Lapsen suostumusta koskevan ikärajan tarkoituksena on suojata lasta erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi ei välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojaustoimista tai omista oikeuksistaan.

Perhe-elämän perus- ja ihmisoikeussuoja kattaa lähtökohtaisesti sen, että lapsen huoltajilla on oikeus päättää lapsensa kasvatuksesta. Niin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa kuin kansallisessa perusoikeussäännöissäkin suojataan siten yhtäältä yksilöä, mukaan lukien lapset yksilöinä, ja toisaalta perhettä ja perhe-elämää, johon liittyy lapsen huoltajien lähtökohtainen päätösvalta alaikäistä koskevissa asioissa. Mainitut suojan tarpeet voivat yksittäistapauksessa joutua vastakkain. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytännössä onkin todettu, etteivät huoltajan oikeudet voi olla vailla rajoja, vaan julkisen vallan tehtävänä on suojata lasta huoltajan aseman väärinkäytöltä (Nielsen v. Tanska, 28.11.1988, tuomion kohta 72).

Lapsen ja hänen huoltajiensa oikeuksia yhteen sovitettaessa ensisijainen merkitys on lapsen edulla, joka voi syrjäyttää vanhemman intressit. Olennaisena lähtökohtana lapsen ja huoltajien oikeuksien yhteensovittamisessa onkin pidettävä sitä, että huoltajille kuuluva oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja henkilökohtaisista asioista perustuu tarkoitukseen huolehtia lapsen edusta ja turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Tämä ilmenee myös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) säännöksistä.

Henkilön yksityiselämän suojaa turvataan myös rikoslain (39/1889) säännöksillä, jotka ovat varsin kattavat. Yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä rangaistaan sitä, joka oikeudettomasti joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Rangaistus on sakkoa taikka törkeästä teosta sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Salakatseluun puolestaan syyllistyy se, joka oikeudettomasti kuvaa kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä. Kunnianloukkauksesta puolestaan tuomitaan se, joka esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka muuten kuin edellä tarkoitettulla tavalla halventaa toista.

EU-tasolla on tällä hetkellä valmisteilla kaksi lasten oikeuksia parantavaa asetusehdotusta. Komission ehdotus (COM(2020) 568 final) asetukseksi tilapäisestä poikkeuksesta sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin tietyistä säännöksistä verkossa tapahtuvien lasten seksuaalisen hyväksymisen torjumiseksi ja asetus sähköisen viestinnän tietosuojasta (ns. ePrivacy-asetus).

EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja perusoikeuskirja, valtiosopimukset ja Suomen lainsäädännön voimassa olevat säännökset tarjoavat vahvan suojan lapsen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan osalta. Lisäksi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton lapsiasiavaltuutettu edistää lasten aseman ja oikeuksien toteutumista. Hallitus pitää kuitenkin erittäin tärkeänä seurata, millä tavalla lapsen oikeudet toteutuvat käytännössä mahdollisten ongelmien havaitsemiseksi.

Helsingissä 2.3.2021

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson